

Posudek oponenta disertační práce

Student : Mgr. Bohdana Břízová

Název práce: Zhodnocení efektivity sociálně preventivního programu Pět P v České republice a jeho vývoj

Školitel: Ing. Renata Švestková, Ph.D.

Oponent: doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.

Vlastní hodnocení

Aktuálnost zvolené problematiky

Téma sociálně preventivního programu Pět P (národní varianta mentoringového programu Big Brothers Big Sisters) u nás realizovaného od roku 1996 je důležité v současné české společnosti, která prochází výraznými společenskými změnami. Big Brothers Big Sisters (BBBS) je největší celosvětový mentoringový program, který pomáhá dětem dosáhnout jejich možností díky profesionálně řízenému přátelskému vztahu s mladou dívkou nebo chlapcem, kteří se dobrovolně zapojí do tohoto programu. Autorka disertační práce se několik let věnuje uvedené oblasti, nyní zejména metodice a je si vědoma významu i odlišných českých podmínek. Proto chce přispět ke zvýšení efektivity programu, což jí bylo umožněno také díky studiu v doktorském programu. S ohledem na zákon, který je u nás v platnosti od 1.1. 2007 (č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) je zájem registrovat program Pět P jako sociální službu v oblasti služeb pro rodiny s dětmi.

Aktuálnost problematiky disertační práce podstatně souvisí se změnami v plnění funkcí rodiny. V soudobé společnosti se mluví o „krizi rodiny“, která je i sociologicky popsána v literatuře. K radikální sociální proměně rodiny z hlediska sociální funkce jejího poslání ve společnosti dochází ve druhé polovině 20. století. Sociální i ekonomické podmínky se promítají do vztahu rodičů a dětí a mohou vyvolávat i „negativní“ projevy chování dětí, a to nejen mezi 10 a 18 rokem, ale i dříve od 6 do 15 let – pro tuto věkovou skupinu je určen program Pět P. Částečné řešení může představovat zmíněný program spočívající ve vytvoření vztahu důvěry mezi dítětem a mladým dobrovolníkem.

Stanovené cíle doktorské disertační práce (splnění cílů)

Cíle práce jsou uvedeny na začátku výzkumné části: modifikace původní evaluační metody POE (Program Based Outcome Evaluation), kterou používá program Big Brothers Big Sisters/Pět P a její adaptace na české sociokulturní podmínky; provedení analýzy současného stavu regionálních poboček z hlediska realizace programu Pět P a z hlediska registrace programu jako sociální služby; zhodnocení obecných trendů efektivity sociálně preventivního programu Pět P pomocí statistického zpracování evaluační metody Based Outcome Evaluation. Cílem autorky disertační práce je také tvorba nových i úprava stávajících metodických materiálů potřebných k dalšímu kvalitnímu rozvoji programu Pět P v ČR, včetně doporučení pro další evaluaci programu.

Bohdana Břizová formuluje výzkumnou otázku: „Objevují se u dítěte zařazeného do programu Pět P pozitivní změny? Pokud ano, v jakých oblastech?“ a hypotézy, které ověřuje. Stanovené cíle práce byly splněny.

Použité metody jsou v práci uvedeny a byly autorkou pro zpracování použity.

Seznam literatury obsahuje odpovídající české i cizojazyčné tituly.

Nové poznatky, které byly dosaženy v doktorské disertační práci

Nové poznatky disertační práce Mgr. Břizové přináší – konkrétně výsledky provedené analýzy současného stavu 20 regionálních poboček a návržení změny metodiky zhodnocení programu. Jde o výsledek výzkumu a projektu, který je v práci zmiňován.

Další výsledky popsané v závěru práce: etický kodex koordinátora, překlad standardů praxe BBBS, dohoda o spolupráci a dotazník Asociace Pět P v ČR mají aplikovaný charakter, pro praxi jsou významné, jako výsledek studia v doktorském programu je nepovažují za relevantní.

V každém případě je zcela zřejmé, že Mgr. Břizová se problematice věnuje a má zájem o zvýšení efektivity sociálně preventivního programu Pět P v České republice, tak jak zvolila název práce.

Výstupy práce spočívají zejména v modifikaci evaluační metody POE a ve statistickém zhodnocení trendů efektivity programu v ČR od roku 1996.

Připomínky

Úvodní kapitoly do s. 38 jsou označeny jako teoretická východiska (teoretická část), jde solidně zpracovanou studii a přehled souvisejících kategorií.

V textu autorka užívá normativní vyjádření – pozitivní – negativní bez vysvětlení.

Protože cíle se objevují ne v úvodu, ale po zmíněné studii pojmů a témat, působí předložený text jakoby složený ze dvou částí: studie + závěrečná zpráva výzkumu. To podtrhují i četné tabulky a čísla.

ZÁVĚR

Doktorská disertační práce Mgr. Bohdany Břízové „Zhodnocení efektivity sociálně preventivního programu Pět P v České republice a jeho vývoj“ je přínosem k problematice. Autorka prokázala připravenost k samostatné tvůrčí činnosti v oblasti výzkumu.

Práci doporučuji k obhajobě s tím, aby Mgr. Bohdana Břízová uvedla přínosy a bariéry, které jsou spojeny s platností zákona o sociálních službách vzhledem ke zkoumané oblasti. Dále navrhuji popsat úskalí, která může přinést při evaluaci použití dotazníku Asociací Pět P na rozdíl od zpráv používaných v původní metodě POE.

Po úspěšné obhajobě souhlasím s návrhem na udělení vědecké hodnosti doktora v oboru „Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů“.

doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.
Katedra studií občanské společnosti
Fakulta humanitních studií
Univerzita Karlova v Praze

Místo vypracování a datum: Praha, 6. 6. 2010

Podpis:

Oponentský posudok na dizertačnú prácu

Autorka dizertačnej práce: **Mgr. Bohdana Břízová**

Názov dizertačnej práce: **Zhodnocení efektivity preventivního programu Pět P v České republice a jeho vývoj**

Odbor: **pedagogika**

Školiteľ: Ing. Renata Švestková, Ph.D.

Oponent: **doc. PhDr. Jana Levická, PhD.**

Zhodnotenie výberu témy:	Autorka si pre spracovanie svojej dizertačnej práce zvolila oblasť efektivity preventívneho programu Pět P, ktorý patrí k úspešným preventívnym programom. Téma dizertačnej práce z hľadiska vedeckého skúmania nie je v ČR rozpracované a preto výber témy pokladám za aktuálny a prínosný.
Formálna stránka práce:	Predložená práca je spracovaná v rozsahu 190 strán, obsahuje 17 grafov, ktoré text oživujú a až 56 tabuliek, z ktorých viaceré mohli tvoriť prílohu k dizertačnej práci, čím by sa text značne sprehládnal. Prílohová časť dizertačnej práce je pomerne obsiahla a dobre dopĺňa základný text. Z formálneho hľadiska je práca rozdelená na dve časti teoretickú a výzkumnú. Ciele dizertačnej práce nie sú stanovené a je preto čitateľovi ťažko posúdiť, či sa ich autorke podarilo naplniť.
Zhodnotenie spracovania teoretickej časti práce:	Teoretická časť dizertačnej práce je rozdelená do 4 kapitol. Prvá kapitola sa venuje vymedzeniu pojmov a to <i>sociálna práca, sociálne služby, sociálna pedagogika, dobrovoľníctvo</i> aby sa následne venovala vymedzeniu pojmov Big Brothers, Big Sisters a BBBSI. V závere kapitoly približuje program Pět P. Pripomienky k prvej kapitole: <ul style="list-style-type: none">• Vymedzenie pojmov pokladám za teoreticky nedostatočné, keďže pri samotnom „definovaní“ sociálnej práce sa autorka opiera o len o 4 české zdroje, pričom jej chýba opora v zahraničnej literatúre. Následne potom objasňuje koncept sociálneho fungovania, s ktorým síce sociálna práca pracuje, ale nie je prostredníctvom neho definovať podstatu sociálnej práce v 21. storočí.• Nedostatočne je vyriešený vzťah medzi sociálnymi službami a sociálnou prácou. V teoretickej i praktickej rovine ide o dve oblasti, ktoré sa síce prelínajú, ale pre ich teoretické vymedzenie je potrebná hlbšia analýza dostupných domácich i zahraničných literárnych zdrojov.• Pri snahe popísať situáciu v oblasti vzťahu sociálna

	<p>pedagogika - sociálna práca autorka predkladá jednostranný pohľad na túto problematiku a navyše reprezentovaný predstaviteľkou sociálnej pedagogiky prof. Hroncovou. Autorka si nenaštudovala relevantnú literatúru, ktorá sa zaoberá týmto vzťahom z pohľadu slovenskej sociálnej práce.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Takisto aj teoretické objasnenie dobrovoľníctva by si zaslúžilo väčšiu pozornosť. • V konečnom dôsledku nie z práce jednoznačne jasné v ktorej oblasti je dizertačná práca realizovaná: v sociálnej práci, či sociálnej pedagogike, alebo v nejakej inej oblasti? Tento fakt poznačuje celú ďalšiu prácu. <p><u>Pripomienky k druhej kapitole:</u> Druhá kapitola je venovaná teoretickým východiskám BBS a Pět P. Prevažnú časť tejto (len 7 stranovej kapitoly) tvorí snaha o vymedzenie pojmu „mentoring“. A už klasicky sa autorka sústredila len na jedno chápanie pojmu a nepokúsila sa otvoriť diskusiu o tom, ako sa tento pojem chápe napr. v klinickej sociálnej práci, či v zdravotníctve.</p> <p><u>Pripomienky k tretej kapitole:</u> Tretia kapitola sa zaoberá programom Pět P, pričom formou spracovania táto časť pripomína manuál, pričom v pozadí tvoreného textu je tušiť pomerne kvalitnú teoretickú znalosť autorky.</p> <p><u>Pripomienky k štvrtej kapitole:</u> Keďže v tejto kapitole autorka chcela popísať evaluačnú metódu POE, mohla túto časť zaradiť už do výzkumnej časti dizertačnej práce, ale to by musela opustiť svoj „popisný“ štýl a namiesto časové prehľadú vývoja metódy, by musela priblížiť jej podstatu.</p> <p><u>Celkové zhodnotenie prvej časti dizertačnej práce</u> Teoretická časť má prevažne charakter „manuálu“, teda akéhosi stručného prehľadu a väčšom množstve pojmov. Chýba mi v tejto časti práce obsiahlejšia teoretická diskusia k jednotlivým oblastiam, ktoré si autorka pre spracovanie zvolila</p>
<p>Zhodnotenie empirickej časti práce:</p>	<p>Pre empirickú časť si autorka stanovila 4 ciele, následne prezentovala základnú výzkumnú otázku a 5 hypotéz. Pri bližšom pohľade je len minimálne prepojenie medzi týmito tromi prvkami. Následne si autorka zvolila metódy pre zber dát, ktoré zodpovedajú výzkumným zámerom autorky. Takisto použité štatistické metódy boli zvolené adekvátne. Výzkumná časť dizertačnej práce je na kvalitatívne vyššej úrovni ako teoretická časť. Aj tejto časti práce je možné vytykať príliš široký rozptyl autorky, ktorý je ovplyvnený jej pozitívnou snahou zistiť a vypovedať o sledovanej problematike čo najviac.</p>

Hodnotenie dosiahnutých výsledkov:	Napriek predchádzajúcej výčitke konštatujem, že autorke sa v podstate podarilo naplniť ciele, ktoré si pre túto časť dizertačnej práce stanovila. Aj keď výsledný spôsob spracovania je rozvláchny a mohol by byť, ako už som naznačila v úvode spracovaný prehľadnejším spôsobom.
Prínos autorky pre odbor:	Z predloženej práce je cítiť, že autorka sa touto problematikou dlhodobo zaoberá. Osobne sa zapája nielen do teoretickej diskusie o BBBS, či Pět P, ale čo je nemennej cenné, aj sama sa prakticky angažuje v danej oblasti. Svojím záujmom, ktorý vyústil do snahy opraviť modifikovanú verziu metódy POE, ktorá by viac odrážala sociokultúrne podmienky ČR nesporne prispela k rozvoju sociálno-preventívnych programov.
Záverečné zhodnotenie práce:	Napriek nedostatkom v teoretickej časti dizertačnej práce konštatujem, že práca ako celok je spracovaná na úrovni požadovanej od tohto typu kvalifikačných prác. Autorka pre jej spracovanie použila adekvátne množstvo domácej i zahraničnej literatúry. <i>Ciele dizertančnej práce sú naplnené. Výsledky, ktoré autorka predkladá sú autentické a originálne. Na základe uvedeného predloženu dizertačnú prácu odporúčam k obhajobe.</i> Po úspešnej obhajobe odporúčam komisii, aby bol Mgr. Bohdane Břízovej udelený titul philosophie doctor – PhD.

Otázky do diskusie:

Záverečné zhodnotenie práce:

1. V čom Vy osobne vidíte výhody a nedostatky metódy POE?
2. Svojim respondentom ste položili otázku kam podľa nich patrí Pět P, mne však chýbal v práci Váš osobný názor – tak kam do sociálnej pedagogiky či do sociálnej práce? A prečo?

Prof. PhDr. Jana Levická, PhD.,
oponentka

V Trnave, 10.6. 2010

Oponentský posudok dizertačnej práce Mgr. Bohdany Břízové: Zhodnocení efektivity sociálně preventivního programu Pět P v České republice a jeho vývoj

Oponentka. prof. Ing. Libuša Radková, PhD.

V súčasnosti spôsob života v našom sociokultúrnom priestore vyžaduje vysokú angažovanosť rodičov v pracovnom procese, ktorá je náročná na čas a energiu. Zároveň narastá počet detí, pochádzajúcich z rodín, kde jeden z rodičov žije mimo rodiny. Čas, ktorý trávia rodičia spolu s deťmi, sa skraca, zvlášť vtedy, ak dieťa vyrastá len s jedným z rodičov, ktorý zároveň sám ekonomicky rodinu zabezpečuje.

Na druhej strane pozorujeme nárast nepriaznivých až patologických vplyvov v prostredí, kde sa dieťa pohybuje, nárast násilia, záškoláctva, šikany, požívanie omamných psychoaktívnych látok sa posúva do nižších vekových skupín, ešte stále nevieme zabezpečiť v dostatočnom rozsahu náhradnú rodinnú výchovu deťom vyrastajúcim v detských domovoch. To sú spomenuté len niektoré nepriaznivé vplyvy, ktoré v súčasnosti ovplyvňujú dorastajúcu generáciu. V tejto situácii kvalitný priateľský a mentorský vzťah hlavne u ohrozených detí a u detí s problémovým chovaním, aký ponúka program Pět P, ktorý sa vytvára medzi dobrovoľníkom a dieťaťom môže mať pre život dieťaťa zásadný význam a ovplyvniť dieťa veľmi pozitívne. Preto oceňujeme výber témy ako vysoko aktuálny. Práca nielen prináša praxou overený a efektívny spôsob práce s ohrozenými deťmi, s deťmi s problémovým správaním a s deťmi všeobecne, ale sa snaží priniesť efektívnu metódu evaluácie výsledkov programu Pět P.

Dizertačná práca je napísaná na 189 stranách plus početné prílohy. Zoznam autorov použitej literatúry obsahuje 116 zdrojov. Práca obsahuje 4 teoretické a 4 výskumné kapitoly s viacerými podkapitolami.

V teoretických kapitolách autorka vymedzuje základné pojmy a oboznamuje čitateľa s programom Big Brothers Big Sisters a jeho modifikáciou na naše pomery nazvanou Pět P. Ďalej sa zaoberá zásadami mentorského vzťahu dobrovoľník – dieťa a jeho realizáciu v rámci programu Pět P, jeho typológiou a fázami. Venuje sa aj jednotlivým účastníkom tohto vzťahu, dobrovoľníkom, úlohou koordinátora, supervízora, výberu a výcviku dobrovoľníkov.

Vo výskumnej časti práce si autorka stanovila výskumnú otázku, či sa u dieťaťa zaradeného do programu Pět P objavujú pozitívne zmeny. V súlade s touto otázkou si stanovila 5 pracovných hypotéz a 5 cieľov výskumu. Ako nástroje výskumu si stanovila pri jednotlivých cieľoch štandardizovaný i neštandardizovaný dotazník, riadený rozhovor a ohniskovú skupinu.

Pre každý výskumný cieľ bol stanovený vhodný výskumný súbor v súlade so zameraním cieľa.

Výsledky sú prehľadne zhrnuté, autorke sa podarilo dosiahnuť stanovené ciele a potvrdiť stanovené hypotézy vo všetkých prípadoch.

Autorka potvrdila, že u dieťaťa zaradeného do programu Pět P dochádza v dôsledku pozitívneho dlhodobého pôsobenia a rozvíjania mentorského vzťahu dobrovoľník – dieťa k pozitívnym zmenám.

Najväčšie prínosy práce:

Autorke sa podarilo modifikovať evaluačné metódy programu Pět P na naše pomery a náš sociokultúrny priestor, čo umožňuje vhodným a vedecky prijateľným spôsobom evaluovať výsledky programu Pět P

Autorka podala podrobnú analýzu stavu regionálnych pobočiek tohto programu.

Autorka dokázala štatisticky vhodnými metódami vyhodnotiť a analyzovať konkrétne výsledky dotazníkov, upravila odborné a metodické materiály a vytvorila nové materiály ako napr. etický kódex koordinátora Pět P, štandardy praxe Pět P. V rámci ohniskovej skupiny tvorenej koordinátormi regionálnych pobočiek programu Pět P preskúmala skúsenosti koordinátorov s evaluačnou metódou a prispôsobila túto metódu tak, aby bola jednotná a vhodná na výskum efektivity programu Pět P v Českej republike.

Vysoko hodnotíme angažovanosť autorky a jej desaťročnú prácu v rámci programu Pět P, ktorého efektívny dopad na dieťa vo svojej dizertačnej práci jednoznačne preukázala. Autorka prispela k zavádzaniu a realizácii tohto efektívneho programu v Českej republike, čím sa zaraďuje k priekopníkom tohto programu.

Autorka si vybrala vysoko aktuálnu tému, ktorú vhodne so zásadami kladenými na dizertačné práce spracovala z teoretickej i výskumnej stránky, použila veľké množstvo literárnych zdrojov zahraničných i domácich. V práci je pozorovateľná zrelosť autorky, logická náväznosť textu, originalita a erudovaná práca s vedeckými zdrojmi. V práci cítiť angažovanosť a motiváciu autorky, ktorá prispela významným podielom k zavedeniu programu Pět P v Českej republike a k jeho modifikácii na naše pomery.

Vo výskumnej časti vhodne zvolila hypotézy i ciele výskumu a použila zodpovedajúce metódy výskumu i štatistické vyhodnotenia.

Prácu odporúčam k obhajobe a navrhujem udeliť autorke vedeckú hodnosť PhD. v odbore Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí a mládeže.

Otázky:

Ktoré sociokultúrne rozdiely robili pri modifikácii programu Pět P a modifikácii jeho evaluácie najväčšie ťažkosti?

Mohli by ste stručne popísať najčastejšie pozorované zlepšenia u detí v dôsledku programu Pět P?

Aké ohrozenia, prípadne problémy vidíte v tom, že program je zo zákona kvalifikovaný ako sociálna služba? Môže to mať negatívne dopady na fungovanie programu a aké (okrem zvýšenej administratívy)?

Trnava, 24.6.2010

prof. Ing. Libuša Radková, PhD.